

FINANČNÍ A DAŇOVÉ PRÁVO

2. aktualizované a doplněné vydání

**Petra Jánošíková
Petr Mrkývka
a kolektiv**

**PLZEŇ
2016**

Vzor citace:

JÁNOŠÍKOVÁ, P.; MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Jánošíková, Petra

Finanční a daňové právo / Petra Jánošíková, Petr Mrkývka a kolektiv. -- 2. aktualizované a doplněné vydání. -- Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. -- 492 stran ISBN 978-80-7380-639-2 (brožováno)

347.73 * 336.22 * 351.72 * (437.3)

- finanční právo -- Česko

- daně -- Česko

- učebnice vysokých škol

347.7 - Obchodní právo. Finanční právo. Právo průmyslového vlastnictví. Patentové právo.

Autorské právo [16]

37.016 - Učební osnovy. Vyučovací předměty. Učebnice [22]

Autorský kolektiv:

JUDr. Mgr. Silvie Anderlová: *část 1 – kap. 9, 11*

Ing. Mgr. Dana Bárková, Ph.D.: *část 1 – kap. 2, 14; část 2 – kap. 9*

Dr. Mgr. Damian Czudek, Ph.D.: *část 2 – kap. 6, 7*

JUDr. Michal Janovec, Ph.D.: *část 2 – kap. 4.4*

JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D.: *část 1 – kap. 1, 3, 4, 8, 11; část 2 – kap. 1, 2*

JUDr. Ing. Libor Kyncl, Ph.D.: *část 1 – kap. 15*

doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.: *část 1 – kap. 10, 13*

Mgr. Jan Neckář, Ph.D.: *část 2 – kap. 3.1, 3.5, 4.1*

Ing. Josef Nocar: *část 2 – kap. 4.3, 9*

JUDr. Zdenka Papoušková, Ph.D.: *část 2 – kap. 8*

JUDr. Ivana Pařízková, Ph.D.: *část 1 – kap. 6; část 2 – kap. 3.2, 3.3, 4.2*

doc. JUDr. Ing. Michal Radvan, Ph.D.: *část 2 – kap. 3.4, 3.6*

PhDr. Mgr. Pavel Seknička, Ph.D.: *část 1 – kap. 2, 12*

JUDr. Ing. Václav Školout: *část 1 – kap. 5*

JUDr. Dana Šramková, Ph.D., MBA: *část 1 – kap. 8; část 2 – kap. 5*

JUDr. Daniel Telecký, Ph.D.: *část 1 – kap. 7*

Finanční a daňové právo

2. aktualizované a doplněné vydání

© JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D., 2009, 2016

© doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D. a kolektiv 2009, 2016

Recenze: doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

doc. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.

© Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.,

Kardinála Berana 1157/32, 301 00 Plzeň, www.alescenek.cz, 2009, 2016

Všechna práva vyhrazena. Bez předchozího písemného souhlasu nakladatele je zakázáno jakékoliv další rozmnožování, přetištění či další šíření obsahu této knihy nebo jakékoli její části, a to včetně kopírování, skenování či převádění do elektronické podoby a uchovávání v jakýchkoli firemních či soukromých sítích či databázích.

ISBN 978-80-7380-639-2

OBSAH

Předmluva	11
Část 1 – FINANČNÍ PRÁVO	
1. kapitola – K vývoji finančních vztahů na území ČR	15
2. kapitola – Finanční věda a věda o finančním právu.	26
2.1 Úvod a vymezení základních pojmů	26
2.2 Historie a vývoj finanční vědy	26
2.3 Finanční věda v díle českých autorů přelomu 19. a 20. století	29
2.4 Karel Engliš a jeho finanční věda	31
2.5 Výzvy a perspektivy finanční vědy	34
3. kapitola – Finanční politika.	37
3.1 Měnová politika	38
3.1.1 Měnová jednotka	39
3.1.2 Ústřední emisní instituce	39
3.1.3 Emise peněžní masy	39
3.1.4 Nástroje k regulování peněžní masy	41
3.1.5 Inflace, deflace, náprava měny	43
3.2 Devizová politika	45
3.2.1 Kurzová politika	46
3.2.2 Konvertibilita měny a devizová opatření	46
3.2.3 Platební dohody o clearingovém zúčtování	46
3.2.4 Zahraniční úvěrová politika	47
3.2.5 Hospodaření s devizovými rezervami	47
3.3 Rozpočtová politika	48
4. kapitola – Úvod do studia finančního práva	50
4.1 Finance a finanční vztahy	50
4.2 Finanční činnost státu	51
4.3 Pojem finanční právo a jeho systém	53
4.4 Prameny finančního práva	54
4.5 Finančněprávní vztahy	57
4.6 Státní dozor a finanční kontrola	58
5. kapitola – Finanční instituce	61
5.1 Pojem finanční instituce	61
5.2 Banky	62
5.3 Burzy	64
5.4 Obchodníci s cennými papíry	65
5.5 Fondy kolektivního investování	66
5.6 Penzijní společnosti a fondy	68
5.7 Pojišťovny	69
5.8 Shrnutí	70

6. kapitola – Rozpočtové právo	73
6.1 Obecná část rozpočtového práva	73
6.1.1 Obecná charakteristika rozpočtového práva	73
6.1.2 Rozpočtové právo v systému finančního práva	74
6.1.3 Pojem rozpočet	77
6.1.4 Fiskální federalismus	78
6.1.5 Platná právní úprava rozpočtové soustavy	80
6.2 Zvláštní část rozpočtového práva	82
6.2.1 Státní rozpočet – pojem	82
6.2.2 Střednědobý výhled	84
6.2.3 Střednědobý výdajový rámec	85
6.2.4 Skladba státního rozpočtu	85
6.2.5 Obsah státního rozpočtu	89
6.2.6 Poskytování dotací a návratných finančních výpomocí ze státního rozpočtu	93
6.2.7 Rozpočty územních samosprávných celků	94
6.2.8 Základní pojmy místních rozpočtů	95
6.2.9 Vnitřní struktura místních rozpočtů	96
6.2.10 Příjmy a výdaje místních rozpočtů	99
6.3 Procesní část	103
6.3.1 Rozpočtový proces státního rozpočtu a jeho kontrola	103
6.3.2 Etapy rozpočtového procesu státního rozpočtu	105
6.3.3 Rozpočtový proces územních rozpočtů	114
6.4 Organizace územních samosprávných celků	119
6.4.1 Organizační složka územního samosprávného celku	120
6.4.2 Příspěvkové organizace	122
7. kapitola – Fondovní hospodaření	126
7.1 Státní fondy	126
7.2 Zajišťovací fondy	134
7.3 Instituce vládní podpory podnikatelských aktivit s účastí prostředků ze státního rozpočtu	139
7.4 Zvláštní fond	141
7.5 Fondy netržní	142
7.6 Peněžní fondy územních samosprávných celků	142
8. kapitola – Měnové právo	144
8.1 Základní pojmy měnového práva a jeho právní regulace	144
8.2 Platidla české měny	145
8.2.1 Bankovky	145
8.2.2 Mince	146
8.3 Pravidla oběhu bankovek a mincí	147
8.4 Omezení plateb v hotovosti	150

9. kapitola – Bankovní právo	153
9.1 Historie bankovníctví	153
9.2 Bankovní soustava ČR	154
9.2.1 Centrální banka ČR	154
9.2.2 Komerční bankovníctví	155
9.3 Bankovní regulace a dohled	156
9.3.1 Licencování	157
9.3.2 Pravidla obezřetného podnikání bank	158
9.3.3 Opatření k nápravě a sankce	158
9.4 Pojištění pohledávek z vkladů	160
9.4.1 Garanční systém finančního trhu	160
9.4.2 Pojištěné pohledávky z vkladů a výše náhrady	161
9.5 Platební styk	162
9.5.1 Pojem a druhy platebního styku	162
9.5.2 Právní úprava bezhotovostního platebního styku	163
9.6 Finanční arbitr	166
9.6.1 Postavení finančního arbitra v právním řádu ČR	166
9.6.2 Pravomoc a působnost	167
9.6.3 Řízení před finančním arbitrem	168
10. kapitola – Devizové právo	170
10.1 Obecná charakteristika	170
10.2 Devizová hodnota	171
10.3 Subjekty devizového práva	172
10.4 Prameny devizového práva	173
10.5 Devizové orgány	176
10.6 Směnárenská činnost	177
10.7 Bezhotovostní obchody s cizí měnou	180
10.8 Poskytování peněžních služeb	181
10.9 Devizová práva tuzemců	181
10.10 Devizová práva cizozemců	182
10.11 Devizové povinnosti tuzemců a cizozemců	183
10.12 Práva, oprávnění a povinnosti devizových míst	184
10.13 Depozitní povinnost	185
10.14 Nouzový stav v devizovém hospodářství	186
10.15 Devizová kontrola	187
11. kapitola – Zahraniční platební operace	190
11.1 Mezinárodní platební styk	190
11.2 Dělení mezinárodních plateb	190
11.3 Formy mezinárodního platebního styku	192
12. kapitola – Evropská hospodářská a měnová unie	199
12.1 Význam společné měny v Evropě	199
12.2 Historie měnové integrace v Evropě	199

12.2.1	Vývoj do 70. let 20. století	200
12.2.2	Evropský měnový systém	201
12.3	Zavádění společné měny v 90. letech 20. století	202
12.3.1	Konvergenční kritéria	202
12.3.2	Etapy zavádění společné měny	203
12.4	Specifika eura jako měny	205
12.5	Evropská centrální banka	208
12.5.1	Struktura centrálního bankovníctví eurozóny	208
12.5.2	Úkoly centrálního bankovníctví eurozóny	208
12.5.3	Orgány centrálního bankovníctví eurozóny	209
12.5.4	Nástroje měnové politiky ECB	210
12.6	Krise eurozóny	210
12.7	Česká republika a přijetí eura	212
13.	kapitola – Právo kapitálového trhu	215
13.1	Definice a prameny práva kapitálového trhu	215
13.2	Charakteristika, funkce a klasifikace finančního trhu	216
13.3	Kapitálový trh, účastníci kapitálového trhu, investiční nástroje	217
13.4	Investiční služby	222
13.5	Obchodník s cennými papíry, investiční zprostředkovatel, vázaný zástupce.	223
13.6	Veřejná nabídka investičních cenných papírů a prospekt cenného papíru.	226
13.7	Organizátor regulovaného trhu a obchodování na regulovaném trhu ...	229
13.8	Regulace a dohled nad finančním, resp. kapitálovým trhem	235
14.	kapitola – Pojišťovnictví.	241
14.1	Obecná charakteristika právní regulace pojišťovnictví	241
14.2	Druhy pojistných fondů	242
14.3	Prameny právní regulace pojišťovnictví	244
14.3.1	Prameny obecného pojišťovnictví	244
14.3.2	Prameny veřejného pojišťovnictví	245
14.4	Subjekty pojišťovnického práva	245
14.4.1	Česká národní banka	246
14.4.2	Poskytovatelé služeb v pojišťovnictví	246
14.4.3	Pojišťovna	246
14.4.4	Zajišťovna	248
14.4.5	Pojišťovací zprostředkovatelé	249
14.4.6	Samostatný likvidátor pojistných událostí	251
14.4.7	Odpovědný pojistný matematik	251
14.5	Pojistná odvětví a pojistný kmen	252
14.6	Technické rezervy a finanční umístění	253
14.7	Míra solventnosti a garanční fond	255
14.8	Odpovědnost za porušení norem pojišťovacího práva	255

15. kapitola – Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti	258
15.1 Úvod	258
15.2 Právní úprava týkající se opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (AML)	259
15.3 Povinné osoby pro účely opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a podnikatelský test	261
15.4 Zásada Poznej svého klienta – Know Your Customer	263
15.5 Právní úprava související s opatřeními proti legalizaci výnosů z trestné činnosti	266
15.5.1 Omezení plateb v hotovosti	266
15.5.2 Regulace obchodních společností navazující na opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti	268
15.5.3 Činnost Finančního analytického útvaru	270
15.5.4 Trestněprávní regulace navazující na opatření proti legalizaci výnosů trestné činnosti	272
15.6 Specifické formy majetkových vztahů	273
15.7 Shrnutí	274

Část 2 – DAŇOVÉ PRÁVO

1. kapitola – K vývoji bernictví na území ČR	279
2. kapitola – Úvod do studia daňového práva	294
2.1 Daňové právo	294
2.2 Příjmy veřejných rozpočtů	296
2.3 Funkce daní	301
2.4 Třídění daní	301
2.5 Daňový systém a daňová soustava v ČR	303
2.6 Prameny daňového práva	306
2.7 Základní prvky daňové techniky	307
3. kapitola – Přímé daně	313
3.1 Úvod k přímým daním	313
3.2 Daň z příjmů fyzických osob	314
3.2.1 Úvod k dani z příjmů	314
3.2.2 Základní pojmy daně z příjmů fyzických osob	316
3.2.3 Subjekt daně – poplatníci daně	316
3.2.4 Předmět daně	318
3.2.5 Negativní vymezení předmětu daně z příjmů fyzických osob	322
3.2.6 Daňové osvobození	323
3.2.7 Základ daně	324
3.2.8 Sazba daně	327
3.2.9 Slevy na dani a daňové zvýhodnění	328
3.2.10 Správa daně a daňové přiznání	329
3.2.11 Placení daně z příjmů fyzických osob	330
3.2.11.1 Výpočet daně z příjmů fyzických osob	330

3.3	Daň z příjmů právnických osob	330
3.3.1	Osoba poplatníka daně z příjmů právnických osob.	331
3.3.2	Předmět daně	331
3.3.3	Základ daně.	333
3.3.4	Sazba daně z příjmů právnických osob a daňové příznání	333
3.3.5	Společná ustanovení k daním z příjmů	333
3.4	Daň z nemovitých věcí.	337
3.4.1	Daň z pozemků	338
3.4.2	Daň ze staveb a jednotek	340
3.4.3	Správa daně z nemovitých věcí.	345
3.5	Daň z nabytí nemovitých věcí	347
3.6	Daň silniční.	355
4.	kapitola – Nepřímé daně	360
4.1	Úvod k nepřímým daním	360
4.2	Daň z přidané hodnoty	361
4.2.1	Úvod k dani z přidané hodnoty	361
4.2.2	Základní charakteristika daně z přidané hodnoty	363
4.2.3	Územní působnost a aspekty fungování zákona o DPH	364
4.2.4	Subjekty daně	365
4.2.5	Předmět daně	369
4.2.6	Daňové doklady a jejich vystavování.	370
4.2.7	Základ daně	374
4.2.8	Sazba daně	375
4.2.9	Výpočet daně.	376
4.2.10	Osvobození od daně.	376
4.2.11	Odpočet daně	378
4.2.12	Správa daně z přidané hodnoty, daňové příznání a splatnost daně, forma podání a kontrolní hlášení	379
4.3	Spotřební daň	383
4.3.1	Úvod.	383
4.3.2	Plátce daně.	385
4.3.3	Předmět daně	386
4.3.4	Základ daně.	387
4.3.5	Sazba daně	387
4.3.6	Výpočet daně.	389
4.3.7	Zdaňovací období a splatnost daně	391
4.4	Energetické daně	392
4.4.1	Daň ze zemního plynu.	393
4.4.2	Daň z pevných paliv.	394
4.4.3	Daň z elektřiny	395
5.	kapitola – Cla.	397
5.1	Pojem clo a klasifikace cel	397
5.2	Celní unie	398

5.3	Prameny celního práva	399
5.4	Celní řízení a základní pojmy celního práva	401
5.5	Celní správa	402
5.5.1	Celní správa ve funkčním pojetí	403
5.5.2	Celní správa v organizačním pojetí	404
5.5.3	Mezinárodní vztahy	404
6.	kapitola – Poplatky	406
6.1	Místní poplatky	406
6.2	Správní poplatky	411
6.3	Soudní poplatky	411
6.4	Zvláštní dávky poplatkového charakteru	413
7.	kapitola – Správa daní a poplatků	416
7.1	Právní a ekonomické pojetí daní – berní	416
7.2	Vymezení pojmů daňový proces, správa daní, daňové řízení	419
7.3	Berní právo procesní – úprava, vztah daňového a správního řádu	423
7.4	Správa daní v organizačním a funkčním pojetí	425
7.5	Správci daně a osoby zúčastněné na správě daní	426
7.6	Právní úprava správců daní a osob zúčastněných na správě daní	427
7.7	Finanční správa ČR dle zákona o Finanční správě ČR	429
7.8	Celní správa ČR	429
7.9	Právní úprava správy daní ve funkčním smyslu v ČR	430
8.	kapitola – Daňové řízení	432
8.1	Obecně o daňovém řízení	432
8.2	Právní úprava daňového řízení	433
8.3	Zásady daňového řízení	434
8.4	Subjekty daňového řízení	436
8.5	Průběh daňového řízení	438
8.5.1	Dokazování	439
8.5.2	Rozhodnutí	442
8.5.3	Zastavení řízení	444
8.6	Opravné a dozorčí prostředky	444
8.6.1	Opravné prostředky	445
8.6.2	Dozorčí prostředky	449
8.7	Následky porušení při správě daní	451
8.7.1	Porušení povinnosti mlčenlivosti (§ 246 DŘ)	451
8.7.2	Pořádková pokuta (§ 247 DŘ)	451
8.7.3	Pokuta za opožděné tvrzení daně (§ 250 DŘ)	452
8.7.4	Penále (§ 251 DŘ)	453
8.7.5	Úrok z prodlení (§ 252 a § 253 DŘ)	453
8.7.6	Úrok z neoprávněného jednání správce daně (§ 254 DŘ)	454

9. kapitola – Základy účetnictví	456
9.1 Úvod	456
9.1.1 Historie účetnictví	456
9.1.2 Funkce účetnictví	456
9.1.3 Uživatelé	457
9.2 Základní účetní prvky – bilance, účet	458
9.3 Oceňování v účetnictví	464
9.4 Účetní výkazy a ověřovatelé účetních výkazů (auditoři)	466
9.4.1 Účetní výkazy	466
9.4.2 Ověřovatelé účetních výkazů (auditoři)	467
9.5 Mezinárodní aspekty účetnictví	468
9.6 Účetní podvody	470
Summary	473
Literatura	474
Jmenný a věcný rejstřík	484